

групах значна кількість країн має значення коефіцієнта Джині суттєво відмінне від середнього, а концентрація країн за цим параметром зменшується, тобто зростає диференціація в межах груп.

Висновки. Отже, впродовж досліджуваного періоду за коефіцієнтом Джині відбулося зближення країн першої й другої груп, оскільки в 2015 р. відмінності за цими параметрами були неістотними, що підтверджується динамікою показників варіації та характеристик розподілу.

Аналіз динаміки соціально-економічної стратифікації країн-членів ЄС, засвідчив, що Європейський Союз зумів досягти певних результатів щодо реальної конвергенції своїх членів та реалізації поставлених цілей. Не дивлячись на те, що європейська інтеграція об'єднала країни як з різним соціальним, так і економічним рівнем розвитку, з різними орієнтирами у внутрішній та зовнішній політиці, соціальна політика на рівні ЄС визначається як основна складова конкурентоспроможної економіки.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Poiasn/dohodpoasn.htm>
3. Завіновська Г. Економіка праці: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
4. Кустовська О. Демографічний розвиток регіону (статистичний аналіз і моделювання). – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 338 с.
5. Даудерштедт М. Немецкая модель: от конкурентоспособности к социальному росту. Неравенство доходов и экономический рост: стратегии выхода из кризиса / Под редакцией А. Бузгалина, Р. Трауб-Мерца, М. Воейкова. М: Культурная революция, 2014. – С. 328-351
6. Миланович Б. Глобальное неравенство доходов в цифрах: на протяжении истории и в настоящее время: обзор [Текст] : докл. к XV Апр. междунар. науч. конф. по проблемам развития экономики и общества, Москва, 1–4 апр. 2014 г. / пер. с англ. ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. – 32 с.
7. Пигу А. Экономическая теория благосостояния : [в 2-х т.] / А. Пигу ; [пер. с англ.]. – Т. 1. – М. : Прогресс, 1985.
8. Трауб-Мерц Р. Неравенство и выход из экономического кризиса. Неравенство доходов и экономический рост: стратегии выхода из кризиса / Под. Ред. А. Бузгалина, Р. Трауб-Мерца, М. Воейкова. М: Культурная революция, 2014. – С. 9-23. – 406 с.
9. Eurostat. Gini coefficient of equivalised disposable income [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=en
10. Sidgwick H. The principles of political economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.henrysidgwick.com/principlesofpol00sidguoft.pdf>

Bryhadyr V.O.

THE EU-COUNTRIES POPULATION INCOME DIFFERENTIATION

In the article the author points out that the special attention of the international community is paid to the socio-economic development of the EU countries, also its "eastern expansion", the assessment of the consequences of the new member states for their political, social and economic development. The author conducted an analysis of theoretical approaches to the determination of the indicator which could assess the level of economic welfare, but it showed lack of a single integrated indicator. Among the factors that determine the country in the system of social origin and influence on its economic development the level of income is defined. The countries are differentiated by the year of EU membership – before 2004 and after 2004. A statistical analysis of variations in EU member states by the Gini coefficient for 2005-2015 is made. The estimated coefficients of variation showed that during the researched period countries were characterized by middle-income population differentiation, and the stability of these factors indicates the absence of significant changes in the distribution of countries according to the Gini coefficient. In the groups of countries the meaning of the coefficients of variation is quite similar but slightly higher in the second group, that shows larger differences in income levels. In the first group the coefficients of variation for 2005-2015 decreased significantly, while in the second – increased, so the dynamics trends of the countries differentiation by the Gini coefficient are opposite – in the first group was decreasing, and in the second – growth. The highest growth rate of the Gini coefficient in 2005-2015 was typical for Germany, Denmark, Cyprus, Bulgaria, Romania, and the highest rate of decline – in Portugal, Poland, Slovakia and other countries. It is proved that during the researched period there was a convergence between the first and the second groups. The analysis of the dynamics of socio-economic stratification of the EU countries showed that the European Union has managed to achieve some results on real convergence of its members.

Іванов Є.І.молодший науковий співробітник
відділу аналізу і прогнозування міжнародної торгівлі
Державного науково-дослідного інституту інформатизації
та моделювання економіки

ПЕРШІ ПІДСУМКИ ДІЇ УГОДИ ПРО ПОГЛИБЛЕНУ ТА ВСЕОСЯЖНУ ЗОНУ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

У статті розглянуто сучасні тенденції зовнішньоторговельних відносин між Україною та ЄС в умовах набуття чинності угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі. Визначено особливості трансформації зовнішньоторговельного режиму сторін відповідно до положень Розділу IV Угоди про асоціацію «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею». Проаналізовано динаміку та структуру зовнішньої торгівлі товарами і послугами між Україною та країнами ЄС. Окреслено перспективи розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та країнами ЄС в умовах інтеграційних процесів. Досліджено вплив тарифних квот на динаміку експортних поставок вітчизняної продукції сільського господарства і готових харчових продуктів на європейський ринок. Визначено основні бар'єри у торгівлі товарами і послугами між Україною та ЄС на сучасному етапі.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, сальдо, ввізне мито, тарифні квоти, Угода про асоціацію, зовнішньоторговельна політика.

В статье рассмотрены современные тенденции внешнеторговых отношений между Украиной и ЕС в условиях вступления в силу соглашения об углубленной и всеобъемлющей зоне свободной торговли. Определены особенности трансформации внешнеторгового режима сторон в соответствии с положениями Раздела IV Соглашения об ассоциации «Торговля и вопросы, связанные с торговлей». Проанализирована динамика и структура внешней торговли товарами и услугами между Украиной и странами ЕС. Определены перспективы развития торгово-экономических отношений между Украиной и странами ЕС в условиях интеграционных процессов. Исследовано влияние тарифных квот на динамику экспортных поставок отечественной продукции сельского хозяйства и готовых пищевых продуктов на европейский рынок. Определены основные барьеры в торговле товарами и услугами между Украиной и ЕС на современном этапе.

Ключевые слова: внешняя торговля, экспорт, импорт, сальдо, ввозная пошлина, тарифные квоты, Соглашение об ассоциации, внешнеторговая политика.

Постановка проблеми. 2016 рік став першим роком повноцінного набуття чинності угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, положення якої викладені у Розділі IV Угоди про асоціацію «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею». Необхідно зазначити, що лібералізація доступу на європейський ринок розпочалась ще 23 квітня 2014 р., коли ЄС в односторонньому порядку надав Україні автономний преференційний торговий режим. Однак Україна розпочала знижувати свої ввізні мита на продукцію, походженням з ЄС, лише з 1 січня 2016 р., тоді й було покладено початок взаємній економічній інтеграції сторін. Зважаючи на стратегічне значення і пріоритетність інтеграції України у європейський економічний простір, особливої актуальності набуває аналіз її торговельно-економічних відносин в умовах відкриття свого внутрішнього ринку для висококонкурентної продукції з країн ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку зовнішньо-

торговельного сектору української економіки в умовах набуття чинності угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі з ЄС присвячено доробки низки провідних вітчизняних вчених-економістів, зокрема В.Г. Андрійчука [1], Т.О. Осташко [2], І.В. Бураковського [3], В.М. Гейця [4], Л.В. Шинкарук [5] та ін. Зазначеними вченими зроблено вагомий внесок у вдосконалення теоретичних положень і методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічних відносин, а також надано прогностичні оцінки соціально-економічного розвитку України в умовах дії угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі. Віддаючи належне існуючим науковим напрацюванням з даної проблематики, слід наголосити, що динамічний характер сучасного розвитку зовнішньоторговельних зв'язків між країнами і регіонами світу обумовлює необхідність проведення подальших досліджень щодо перспектив торговельно-економічного співробітництва України з ЄС.

Мета статті – визначити перспективи розвитку зовнішньоторговельного сектору вітчизняної економіки в умовах лібералізації міжнародного руху товарів та послуг відповідно до положень Угоди про асоціацію з ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до положень поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ+) Україна та ЄС зобов'язались скасувати більшість ввізних мит у двосторонній торгівлі впродовж перехідного періоду, який триватиме для ЄС протягом семи років (до 2023 р.), а для України – протягом десяти (до 2026 р.). По закінченні перехідного періоду ЄС скасує для вітчизняних виробників мита для 95,8% товарних груп, за якими ним здійснюється 97,9% вартісних обсягів імпорту з України. Українською стороною в підсумку буде скасовано мита для 96,5% товарних груп, за якими здійснюється 97,7% вартісних обсягів імпорту з країн ЄС [6]. Втім, під час першого року дії ЗВТ+ процес взаємного відкриття ринків відбувався асиметрично: зі сторони ЄС було негайно скасовано мита для 94,7% тарифних ліній промислової продукції і 82,2% тарифних ліній продукції сільськогосподарства, в той час як Україна у перший рік запровадила преференційний режим лише для 49,2% продукції за всією товарною номенклатурою [7, с. 37-38].

Відповідним чином зазнали змін і пропорції у рівні тарифного захисту між сторонами: середньоарифметична ставка ввізного мита на європейську продукцію в Україні знизилась з 4,95% до 2,42%, тоді як зі сторони ЄС – з 7,6 до 0,5%. І навіть по закінченні 10-річного перехідного періоду Україна збереже за собою залишкові рівні ввізних мит для 8,7% сільгосппродукції, що у підсумку надасть їй дещо вищий рівень тарифного захисту (табл. 1).

Зазначені зміни у режимі тарифного регулювання двосторонньої торгівлі України з ЄС безпосередньо вплинули на динаміку потоків товарів і послуг між ними у 2016 р. Так, попри загальне падіння вітчизняного експорту на 3,9% порівняно з попереднім роком, експорт

до країн ЄС зріс майже на 3,2% – з 15,9 до 16,4 млрд. дол. США. Якщо загальний вітчизняний імпорт зріс на 3,6%, то імпорт з країн ЄС – на 7,7% (табл. 1). Як наслідок, частка країн ЄС у зовнішньоторговельному обороті України продовжила зростання з 37,5% у 2015 р. до 39,7% у 2016 р.

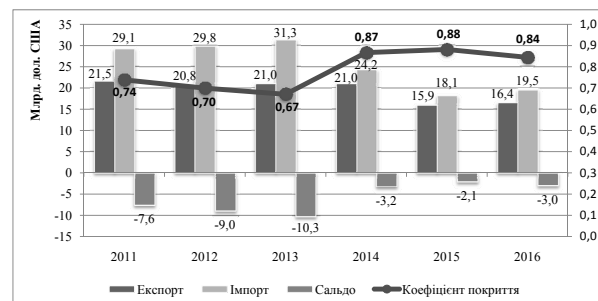

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами і послугами України з країнами ЄС у 2011-2016 рр.

Розраховано автором за даними джерел: [9]; [10]

Основною проблемою динаміки зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС у 2016 р. є перевищення темпів зростання експорту над темпами зростання імпорту товарів і послуг, внаслідок чого відбулось зростання негативного сальдо у двосторонній торгівлі на 41,7% до 3,0 млрд. дол. США при тому, що загальне сальдо торгівлі товарами і послугами було позитивним і склало 1,4 млрд. дол. США. Коефіцієнт покриття імпорту експортом у торгівлі з ЄС у 2016 р. склав всього 0,84 порівняно з 0,88 у попередньому році.

Для визначення того, чи існують об'єктивні передумови для подальшого продовження окреслених тенденцій, розрахуємо індекс компліментарності торгівлі. Даний показник відображає, наскільки структура експорту одного торговельного партнера, відповідає структурі імпорту іншого у двосторонній торгівлі, і навпаки. Розраховується індекс компліментарності торгівлі за формулою [11, с. 22]:

Таблиця 1

Динаміка лібералізації зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС відповідно до положень поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі

Товарні групи	Середньоарифметичні ставки ввізного мита, %					
	Базові ставки (до набуття чинності угоди)		З моменту набуття чинності угоди (2016 р.)		По закінченні 10-річного перехідного періоду	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
За всією товарною номенклатурою	4,95	7,60	2,42	0,50	0,32	0,05
Сільгосппродукція (групи HS 01-24)	9,24	19,80	6,77	0,60	1,38	0,24
Промислові товари (групи HS 25-97)	3,67	3,90	1,12	0,50	0,00	0,00

Джерело: [8, с. 43]

$$TC = 100 - \sum \frac{|m_{ik} - x_{ij}|}{2}, \quad (1)$$

де TC – індекс компліментарності торгівлі;
 x_{ij} – частка товару i в загальному експорті країни j ;
 m_{ik} – частка товару i в загальному імпорті країни k .

Проведені розрахунки вказують на те, що рівень компліментарності вітчизняного експорту товарів до країн ЄС є значно нижчим, за рівень компліментарності зворотних товаропотоків (табл. 2).

Таким чином, попит на продукцію вітчизняного виробництва в країнах ЄС є значно нижчим, ніж попит на європейську продукцію серед українських споживачів. Більше того, динаміка індексу компліментарності українського експорту європейському імпорту протягом 2010-2015 рр. була спадною, відповідний показник зменшився з 44,1 до 35,1, засвідчивши сталу тенденцію до падіння попиту в країнах ЄС на продукцію, походженням з України. Зворотний показник, навпаки, демонстрував зростання протягом 2010-2013 рр. (з 60,8 до 65,7), зменшившись у 2014-2015 рр. до рівня 57,9. Незважаючи на це, різниця в компліментарності товаропотоків у торгівлі між Україною та ЄС залишається доволі суттєвою.

Відтак, можна стверджувати, що при збереженні наявних умов розвитку торговельно-економічних відносин Україна й надалі потерпає від зростання негативного сальдо в торгівлі з ЄС через різницю у взаємному попиті. А зважаючи на те, що ЄС уже майже повністю скасував свої митні бар'єри відповідно до положень ЗВТ+, тоді як зі сторони України основна частина тарифної лібералізації ще попереду, то темпи збільшення розриву між експортними й імпортними потоками можуть й надалі зростати.

Основною причиною слабких позицій України у торгівлі з країнами ЄС, безумовно, є сировинна структура вітчизняного експорту. Так, найбільші обсяги вітчизняного товарного експорту до країн ЄС у 2016 р. склали про-

дукція агропромислового комплексу та харчової промисловості (30,5%), недорогочінні метали та вироби з них (22,9%), у тому числі чорні метали та вироби з них (21,9%), а також електричні та механічні машини (14,7%). Таким чином, більше половини вартісних обсягів українського експорту товарів до ЄС становила продукція з низьким рівнем обробки й доданою вартості. Водночас в імпорті товарів переважали механічні та електричні машини (21,1%), продукція хімічної галузі промисловості (17,8%), мінеральні продукти (15,2%), готові харчові продукти (10,0%) та засоби наземного транспорту (8,9%) [14].

Що стосується торгівлі послугами, то найбільші обсяги їх вітчизняного експорту до ЄС у 2016 р. припадали на транспортні послуги (37,8%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (22,8%), послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (20,0%) та ділові послуги (11,7%). Найбільшу частку в загальному обсязі імпорту послуг з країн ЄС становили транспортні послуги (23,8%), послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (17,2%), ділові послуги (16,6%) та послуги, пов'язані з подорожами (10,6%).

Зазначимо, що при аналізі зовнішньої торгівлі послугами необхідно розрізняти сучасні та традиційні послуги. Сучасні послуги включають телекомунікаційні, комп'ютерні, а також інформаційні, послуги страхування і пенсійного забезпечення, фінансові послуги, послуги з одержання плати за використання об'єктів інтелектуальної власності й інші бізнес-послуги. Традиційні послуги включають транспортні послуги, послуги для туристів та подорожуючих, будівельні, послуги з виготовлення (окремого продукту за рахунок збирання зі складових, що належать іншим особам), технічне обслуговування і ремонт, а також персональні, культурні та рекреаційні послуги. Сучасні послуги створюють більшу додану вартість і є значно прогресивнішими за традиційні [15, с. 13].

З огляду на зазначене виходить, що понад 60,6% вітчизняного експорту послуг до країн ЄС становлять традиційні послуги, тоді як

Таблиця 2

**Динаміка індексів компліментарності
у двосторонній торгівлі товарами
між Україною та ЄС у 2010-2015 рр.**

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Індекс компліментарності українського експорту європейському імпорту	44,1	43,4	42,2	40,3	38,6	35,1
Індекс компліментарності європейського експорту українському імпорту	60,8	61,4	64,6	65,7	62,3	57,9

Розраховано автором за даними джерел: [12]; [13]

імпорт близько порівню ділиться на традиційні і сучасні послуги. Отже, ситуація, що склалась у зовнішній торгівлі України з ЄС послугами, в цілому відповідає ситуації в торгівлі товарами.

Для визначення перспектив вдосконалення товарної структури торгівлі між Україною та ЄС в умовах набуття чинності ЗВТ+ розрахуємо індекси виявлених порівняльних переваг для кожної зі сторін за формулою [16, с. 26]:

$$RCA = \frac{x_k^i / x^i}{x_k / x}, \quad (2)$$

де RCA – індекс виявленої порівняльної переваги;

x_k^i – обсяг експорту товару k країною i ;

x^i – загальний обсяг експорту країни i ;

x_k – обсяг світового експорту товару k ;

x – загальний обсяг світового експорту.

З метою систематизації одержаних результатів, на рис. 2 і 3 показники індексів виявлених конкурентних переваг нормалізовано за формулою:

$$NRCA = \frac{RCA-1}{RCA+1}, \quad (3)$$

де $NRCA$ – нормалізований індекс виявленої порівняльної переваги, $NRCA \in [-1; 1]$.

Найбільш конкурентоспроможними товарами вітчизняного виробництва на європейському ринку є сільськогосподарська та мінеральна сировина (зернові, насіння олійних культур, руди, шлаки і зола), а також продукція з первинним рівнем обробки (рослинні жири та олії, чорні метали). Натомість найменші переваги мають високотехнологічні товари з високим рівнем доданої вартості (фармацевтичні препарати, транспортні засоби, оптичні прилади). Ситуація з країнами ЄС є прямо протилежною. Хоча розраховані значення значенням індексу виявлених порівняльних переваг є нижчими за українські (оскільки структура експорту з ЄС не набагато відрізняється від загальносвітової), основні конкурентні переваги європейських виробників зберігаються у високотехнологічних секторах (фармацевтична продукція, транспортні засоби, електричні машини). Зважаючи на те, що лібералізація торгівлі не формує нових конкурентних переваг, а лише посилює існуючі, можна напевно стверджувати, що без проведення внутрішньої політики з реструктуризації виробництва й експорту Україна й надалі посилюватиме свою агросировинну спеціалізацію на зовнішніх ринках під впливом ЗВТ+.

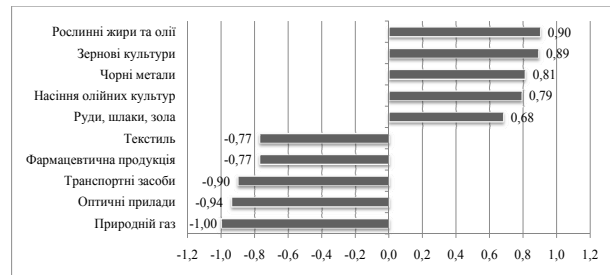

Рис. 2. Топ-5 товарних груп з найвищим та найнижчим значенням індексу виявлених порівняльних переваг України у 2015 р.

Розраховано автором за даними джерел: [12; 13]

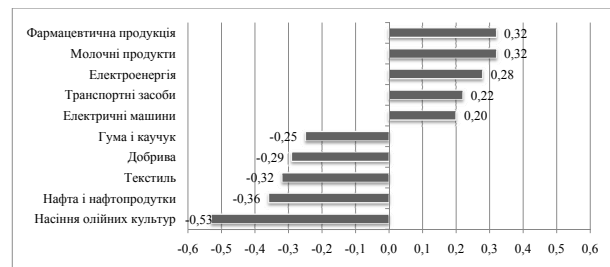

Рис. 3. Топ-5 товарних груп з найвищим та найнижчим значенням індексу виявлених порівняльних переваг країн ЄС у 2015 р.

Розраховано автором за даними джерел: [12; 13]

Основні дискусії навколо положень ЗВТ+ між Україною та ЄС також підтверджують цю думку, позаяк найбільш обговорюваною проблемою лібералізації торгівлі з європейськими партнерами наразі залишаються незначні обсяги безмитних тарифних квот, надані зі сторони ЄС вітчизняним виробникам продукції сільськогосподарства. Нагадаємо, що в рамках ЗВТ+ ЄС надав Україні безмитні тарифні квоти на продукцію 36 товарних груп, які є надзвичайно чутливими для європейського ринку. В переважній більшості угод про вільну торгівлю, які уклав ЄС, ці товарні групи взагалі не підпадають під режим лібералізації. Відповідно обсяги даних тарифних квот є мізерними порівняно з виробничо-експортним потенціалом вітчизняних виробників сільгосппродукції і готових харчових продуктів, які постійно скаржаться на їх «обмежувачий» вплив, оскільки поза межами цих квот залишаються діяти базові ставки ввізних мит, що мають загороджувальний характер. Проте обсяги експорту вітчизняної продукції за низкою товарних груп, щодо яких діють квоти, вказують на те, що розміри квот не мають значного впливу на динаміку поставок на європейський ринок (рис. 4).

Так, при безмитній тарифній квоті на м'яку пшеницю у розмірі 950 тис. т, українські виробники експортували понад 1,2 млн. т цієї продукції до ЄС у 2016 р., відтак 22,9% річного експорту

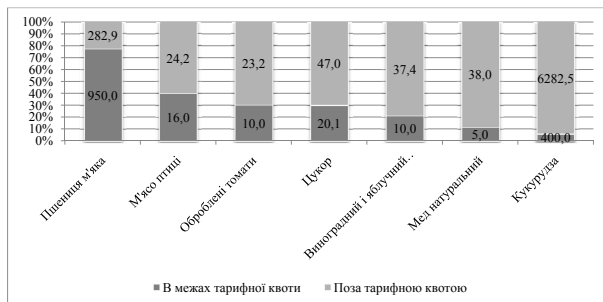

Рис. 4. Український експорт за окремими товарними групами до країн ЄС в межах і поза межами тарифних квот у 2016 р., тис. т

Розраховано автором за даними джерел: [17]; [18]

м'якої пшениці було здійснено поза межами квоти зі сплатою ввізного мита у 95 евро/т. Так само поза межами квоти у 2016 р. експортовано 60,2% м'яса птиці, 69,8% оброблених томатів, 70,0% цукру, 78,9% фруктових соків, 88,4% натурального меду і 94,0% кукурудзи. Як видно, більшість безмитних тарифних квот у торгівлі з ЄС на практиці не носять обмежувальний характер, оскільки український експорт суттєво перевищує передбачені ними обсяги. Тому, на нашу думку, суспільне обговорення проблем вільної торгівлі з ЄС має позбутися «квотоцентризму» і зосередитись на факторах, які дійсно обмежують вітчизняний виробничо-експортний потенціал у більш стратегічно важливих секторах економіки, ніж сільське господарство.

Результати сучасних досліджень вказують на те, що в арсеналі механізмів захисту національних економічних інтересів країн ЄС провідне місце посідають нетарифні заходи. Більше того, ЄС вважається одним зі світових центрів використання нетарифного протекціонізму. Частка тарифних ліній, що підпадають під дію хоча б одного нетарифного заходу в ЄС становить 90%, під дію цих заходів потрапляє 86% європейського імпорту, а зовнішню торгівлю однією товарною позицією обмежують в середньому 3,8 нетарифних заходів [19, с. 12]. При цьому найбільш поширеними серед них є технічні бар'єри у торгівлі (ТБТ) та санітарні і фіто-санітарні заходи (СФЗ). Отже, для більшості вітчизняних товаровиробників на сучасному етапі проблема полягає не стільки в край обмежених обсягах річних квот, скільки у складних вимогах щодо якості та безпеки продукції для отримання дозволів на експорт в ЄС.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Методичні підходи визначення зовнішньоторговельних результатів в умовах конгруентного використання інструментарію угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В.Г. Андрійчук // *Auspicia*. – 2014. – № 5-6. – С. 29-35.

Отже, з метою повноцінного використання переваг, які відкриває ЗВТ+ з ЄС, Україні слід зосередитись на внутрішніх заходах зовнішньоторговельної політики, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на європейському ринку. Серед позитивних кроків на цьому шляху варто відзначити розробку і ухвалення Експортної стратегії України. Найбільш ефективними заходами, передбаченими в рамках реалізації даної стратегії, які сприятимуть якісному розвитку зовнішньої торгівлі України з ЄС, вбачаються:

- виконання плану імплементації Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі (ТФА);
- створення системи фінансової підтримки експорту, включаючи експортно-кредитне агентство (ЕКА);
- втілення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фіто-санітарні заходи) Угоди про асоціацію з ЄС з метою подолання технічних нетарифних бар'єрів на шляху вітчизняного експорту.

Висновки. Повноцінне набуття чинності Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС у 2016 р. сприяло зростанню обсягів зовнішньоторговельного обороту між ними. Втім, сировина спеціалізація вітчизняного експорту та орієнтація на імпорт готової продукції обумовлюють тенденцію до переважання темпів зростання імпорту над темпами зростання експорту до країн ЄС, а отже, до погіршення сальдо торгового балансу України. При цьому основними бар'єрами на шляху оптимізації зовнішньоторговельних відносин між Україною та країнами ЄС залишаються не незначні обсяги безмитних тарифних квот на продукцію сільського господарства зі сторони останніх, а наявність істотних обмежень нетарифного характеру щодо доступу на європейський ринок – технічних бар'єрів у торгівлі, санітарних і фіто-санітарних заходів.

Подолання основних обмежень у торгівлі з ЄС потребує від України проведення зовнішньоторговельної політики, спрямованої насамперед на генерацію внутрішніх джерел підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на європейському ринку. Основними заходами на цьому шляху вбачаються виконання положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі, запуск роботи вітчизняного експортно-кредитного агентства, всеохоплююча імплементація положень Угоди про асоціацію щодо санітарних і фіто-санітарних заходів тощо.

2. Осташко Т.О. Структурні зміни у торгівлі сільськогосподарськими товарами під впливом імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / Т. О. Осташко // Економіка України. – 2015. – № 12. – С. 48-58.
3. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / за ред. І.В. Бураковського. – К.: ІЕД, 2014. – 139 с.
4. Оцінка впливу Угоди про асоціацію/ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України: наукова доповідь / за ред. акад. НАН України В.М.Гейця; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2014. – 102 с.
5. Шинкарук Л.В. Прогнозні оцінки розвитку національної економіки в умовах створення ЗВТ з ЄС / Л.В. Шинкарук, І.В. Барановська, О.А. Герасімова // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 3. – С. 38-58.
6. Deep and comprehensive free trade area concluded as a part of the association agreement between the European Union and Ukraine (goods and services) / Report by WTO Secretariat [Electronic Resource]. – Mode of access: file:///D:/Downloads/353-1.pdf.
7. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як / під ред. М. Емерсона і В. Мовчан; Центр європ. політ. дослідж., Брюссель, Ін-т екон. дослідж. та політ. консультацій, Київ. – К.: CEPS та ІЕД, 2016. – 255 с.
8. Шамборовський Г.О. Зміни режимів зовнішньої торгівлі внаслідок Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / Г.О. Шамборовський // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 3. – С. 40-46.
9. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами (щомісячна інформація) / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами (щоквартальна оперативна інформація) / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Вплив створення зони вільної торгівлі з ЄС на економіку України: аналітичне дослідження / Міжнародний центр перспективних досліджень. – К.: МЦПД, 2013. – 197 с.
12. Merchandise trade matrix – detailed products, exports in thousands of dollars, annual, 1995-2015 / UNCTAD Statistics [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
13. Merchandise trade matrix – detailed products, imports in thousands of dollars, annual, 1995-2015 / UNCTAD Statistics [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
14. Стан зовнішньоекономічних відносин із країнами Європейського Союзу у 2016 році: Експрес-випуск / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Експортна стратегія України. Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі у 2017-2021 рр. / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міжнародний торговельний центр. – К.: МЕРТ і МТЦ, 2017. – 135 с.
16. A Practical Guide to Trade Policy Analysis / World Trade Organization, United Nations Conference on Trade and Development. – Geneva: WTO and UNCTAD, 2012. – 232 p.
17. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу (щомісячна інформація) / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
19. Nicita A. A preliminary analysis on newly collected data on non-tariff measures / A. Nicita, J. Gourdon. – New York and Geneva: UNCTAD, 2013. – 24 p.

Ivanov E.I.

THE FIRST RESULTS OF THE EU-UKRAINE AGREEMENT ON DEEP AND COMPREHENSIVE FREE TRADE AREA

The article discusses the current trends of foreign trade relations between Ukraine and the EU under conditions of entry into force of the agreement on deep and comprehensive free trade area. The features of the transformation of foreign trade regime of the parties under the provisions of Title IV of the Association Agreement "Trade and issues related to trade" are specified. It is revealed that, since 2014,

EU-Ukraine trade liberalization have been taking place on asymmetric basis. By the end of transition period in 2026, Ukraine will keep higher level of tariff protection in trade in certain agricultural goods.

The dynamics and structure of EU-Ukraine trade in goods and services are analyzed. The author emphasizes that despite the growth in bilateral trade flows in 2016, Ukrainian imports from the EU grows faster than its exports to European market. The key reasons for this trend are the raw material orientation of domestic exports and the dependence on imported finished products with high added value. To confirm the suggestions set out in the article, trade complementarity and revealed competitive advantage indices are calculated. Prospects of EU-Ukraine trade and economic relations development under conditions of integration processes are defined.

The effect of tariff quotas on dynamics of export supplies of domestic agricultural products and processed food to the European market is investigated. It is demonstrated that EU tariff quotas are not restrictive for Ukrainian suppliers, even under conditions of imposing high import tariffs on exceeding amounts of goods. The main barriers to EU-Ukraine trade in goods and services are revealed. The author pays attention on restrictive nature of non-tariff barriers to EU-Ukraine trade, TBTs and SPSs in particular.

Key words: foreign trade, export, import, trade balance, import duties, tariff quotas, the Association Agreement, foreign trade policy.

УДК 330.341.(477)

Куриліна О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ТРАНЗИТИВНІ ЕКОНОМІКИ

У статті аналізуються питання впливу офшорних зон на економіку України як складової частини європейського співтовариства в ракурсі забезпечення стабільності економіки, розбудови основ державності в поєднанні з концепцією розвитку легальності економіки. Розглянуто можливість загроз реалізації в офшорних зонах програм щодо фінансування тероризму, організації масової несплати податків, легалізації кримінальних коштів.

Ключові слова: тіньова економіка, економічна злочинність, відмивання грошей, кредитно-грошова система, фінансова система.

В статье анализируются вопросы влияния офшорных зон на экономику Украины как составной части европейского сообщества в ракурсе обеспечения стабильности экономики, развития основ государственности в сочетании с концепцией развития легальности экономики. Рассмотрена возможность угроз реализации в офшорных зонах программ по финансированию терроризма, организации массовой неуплаты налогов, легализации криминальных средств.

Ключевые слова: теневая экономика, экономическая преступность, отмывание денег, кредитно-денежная система, финансовая система.

Постановка проблеми. Створення нової ефективної моделі сучасної економіки в контексті інтеграції в Європейське Співтовариство вимагає пошуку нових підходів до залучення іноземних інвестицій, забезпечення захисту економіки від її криміналізації, впливу тіньового сектору, ліквідації причин створення умов для розвитку тероризму. Фінансовим підґрунтям існування сепаратистських рухів та теро-

ристичних організацій є тіньова економіка. Відповідно, постає потреба у дослідженні даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню зазначеної проблематики приділяли увагу такі вчені: В. Бородюк [1], З. Варналій [2], А. Гальчинський [4], В. Засанський [5], Л. Нікфоров [7], О. Осипенко [8; 9], О. Турчинов [1; 11] та ін.